

ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการพัฒนาการลงทุนของจีนในไทยอย่างยั่งยืน The Strategy on Promoting Sustainable Development of China's Investment in Thailand

หลี่ เหวินเหลียง

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

118 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

Li Renliang

Graduate School of Social and Environmental Development.

National Institute of Development Administration

118, Seri Thai Rd., Khlong Chan, Bangkok 10240

Email : lirenliang2511@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการพัฒนาการลงทุนของจีนในไทยอย่างยั่งยืน มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการ สถานการณ์และแนวโน้มการลงทุนของจีนในไทย 2) เพื่อศึกษาโอกาสและความท้าทายของไทยจากการขยายการลงทุนของจีนในไทย 3) เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์รองรับการลงทุนของจีนในไทย และ 4) เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการลงทุนของจีนในไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยผู้วิจัยได้ยึดแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการประชุมกลุ่ม (Focus Group)

ผลการศึกษาพบว่า ในปี 2000 จีนประกาศนโยบาย “ก้าวออกไป” และ ปี 2013 จีนประกาศข้อริเริ่ม “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” เป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการลงทุนของจีนในไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จนในปี 2019 จีนก้าวขึ้นมาเป็นประเทศอันดับหนึ่งที่มีการลงทุนมากที่สุดในไทยที่มีการลงทุนในไทย จากนโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรืออีอีซีของไทย สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา การระบาดของโควิด-19 เป็นปัจจัยทำให้จีนลงทุนในไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากยิ่งขึ้น ไทยจึงควรจัดทำโครงการให้ตรงเป้ากับยุทธศาสตร์การลงทุนของประเทศ และเตรียมพร้อมรับมือกับการขยายการลงทุนของจีนด้วยการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านภาคเอกชน สมาคมส่งเสริมการค้าการลงทุนของจีน ติดตาม กำกับ การดำเนินธุรกิจของนักธุรกิจจีนในไทยเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนเลือกโครงการนำร่องหรือเปลี่ยนโครงการให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ : การลงทุนโดยตรง จีน-ไทย ยุทธศาสตร์ นโยบาย ความยั่งยืน

Abstract

The strategy on promoting sustainable development of China's investment in Thailand has four research objectives: 1) to study the development, current situation and trend of China's investment in Thailand; 2) to explore the development opportunities and challenges of Thailand from the aspect of expansion of China's investment in Thailand; 3) to formulate strategies to promote China's investment in Thailand; 4) to put forward some policy suggestions for the sustainable development of China's investment in Thailand. This study was conducted by qualitative research method, and data was collected by literature research, documentary, in-depth interview, and focus groups.

The research findings are, In 2000, China announced "Going-abroad policy". In 2013, China announced Belt and Road initiative (BRI) bringing significant increase of investment in Thailand. In 2019, China became the first country with the most investment in Thailand. "Thailand 4.0", Eastern Economic Corridor (EEC), China-U.S. trade conflict, and COVID-19 outbreak are the main factors for China to invest in Thailand, and there is a trend of increasing investment. Thailand should develop projects in line with its own investment strategy, prepare for the expansion of China's investment through the private sector, China Council for the Promotion of Foreign Trade and Investment and other associations, actively publicize, track and supervise the commercial operation of Chinese enterprises in Thailand, so as to solve the problems in the process of commercial operation, as well as selecting pilot projects or changing projects to adapt to the ever-changing environment.

Keywords : foreign direct investment; China-Thailand; strategy, policy, sustainable development

บทนำ

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศหรือ FDI เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศและของโลก FDI มีความสำคัญต่อประเทศไทยมากเช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ

“จีน ไทยใช้เงินไกล พี่น้องกัน” มีความสัมพันธ์กันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จากการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน ข้อริเริ่ม BRI ยุทธศาสตร์ Made in China 2025 และจากนโยบาย Thailand 4.0 และเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกหรือ EEC ของไทย ซึ่งทั้งไทยและจีนก็มีการประกาศนโยบายส่งเสริมการลงทุนที่ชัดเจน มีการประกาศ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย เป็นต้น ทำให้ประเทศจีนและประเทศไทยมีความเชื่อมโยงอย่าง

ใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น ในมิติการลงทุนก็เช่นเดียวกัน จากข้อมูลการลงทุนของจีนใน 2-3 ปีที่ผ่านมา และจากข้อมูลของบริษัทจีนเข้ามาศึกษา ดูงาน ศึกษาสู่ทางการลงทุนในระยะหลังๆ ที่ผ่านมานี้ มีความชัดเจนว่าบริษัทจีนสนใจเข้ามาลงทุนเพิ่มมากขึ้น จากสถิติการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนในปี 2019 ระบุว่าจำนวนโครงการต่างชาติทั้งหมดที่ยื่นขอรับการส่งเสริมการลงทุนในปี 2019 ญี่ปุ่นมีจำนวนโครงการมากที่สุด คือ 227 โครงการ มูลค่า 73,102 ล้านบาท จีนมีจำนวนโครงการ 203 โครงการ มูลค่าการลงทุน 261,706 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 52 ของมูลค่าเงินลงทุนจากต่างประเทศทั้งสิ้นที่ยื่นขอรับการส่งเสริม (กองความร่วมมือการลงทุนต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2561)

แม้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศเป็นประโยชน์ต่อการผลิต การส่งออก การจ้างงาน การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีอยู่ไม่น้อยทั้งประเทศที่รับการลงทุนและประเทศผู้ลงทุน แต่อย่างไรก็ดี การลงทุนไม่ได้หมายความว่าประสบความสำเร็จเสมอไป สำหรับเจ้าของทุนอาจจะขาดทุนด้วยเหตุผลต่างๆ นานา อีกด้านหนึ่งก็อาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของประเทศผู้รับการลงทุน ทำให้การลงทุนไม่ยั่งยืน ดังนั้นการศึกษายุทธศาสตร์การส่งเสริมการพัฒนาการลงทุนของจีนในไทยอย่างยั่งยืนนั้นจะช่วยให้มองเห็นภาพอนาคตของการลงทุนว่าจะต้องดำเนินไปในทิศทางใด และจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางแผนส่งเสริมการลงทุน ตลอดจนนักลงทุนจะได้ศึกษาแนวทางในการลงทุนในไทย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ที่มุ่งเป้าไปที่ความยั่งยืนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการ สถานการณ์และแนวโน้มการลงทุนของจีนในไทย
2. เพื่อศึกษาโอกาสและความท้าทายของไทยจากการขยายการลงทุนของจีนในไทย
3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์รองรับการลงทุนของจีนในไทย และ
4. เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการลงทุนของจีนในไทยเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ขอบเขตการศึกษา

1) ด้านเนื้อหา ประกอบด้วย การศึกษาเกี่ยวกับการลงทุนของจีนในไทย ครอบคลุมประเด็นการศึกษา ได้แก่ พัฒนาการด้านการลงทุนของจีนในไทย ตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตจนถึงปัจจุบัน สภาพการณ์และแนวโน้มด้านการลงทุนของจีนในไทยในปัจจุบัน ตลอดจนการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการลงทุนของจีนในไทย รวมถึงโอกาสและความท้าทายของไทยจากการขยายการลงทุนของจีนในไทยด้วย และเพื่อนำมากำหนดยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการลงทุนของจีนในไทยทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเกิดการของทุนของจีนในไทยที่ยั่งยืน 2) ด้านพื้นที่ ได้แก่ ประเทศไทย และ 3) ด้านเวลา โดยศึกษาข้อมูลตั้งแต่ปี 1975 จนถึงปัจจุบัน ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย 5 เดือน ตั้งแต่ พฤษภาคม ถึงกันยายน ปี 2020

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การส่งเสริมการพัฒนาการลงทุนของจีนในไทยอย่างยั่งยืน มีการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ

ทฤษฎีการลงทุนแบบเดิมที่สันนิษฐานว่าวัตถุประสงค์หลักของบริษัทคือการเพิ่มผลกำไร (Talluri, 1998) แต่ในปัจจุบัน สถานการณ์มีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบของการลงทุนมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งจะเน้นการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลกำไรจากความแตกต่างระหว่างอัตราผลตอบแทนที่แตกต่าง เนื่องจากทรัพยากร ค่าแรง ค่าดำเนินการที่แตกต่างกัน ดังนั้น ปัจจัยที่ผู้ลงทุนจากต่างประเทศจะพิจารณาเพื่อเข้ามาลงทุนในประเทศใด ๆ นั้น จะต้องตอบสนองความต้องการหลักเบื้องต้นที่ได้กล่าวมา ซึ่งจะมีปัจจัยต่างๆ ที่เป็นเงื่อนไขในการตัดสินใจมาลงทุน เช่น ค่าจ้าง การเติบโตของเศรษฐกิจ ระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน วัตถุดิบ นโยบายส่งเสริมการลงทุน เสถียรภาพทางการเมือง เป็นต้น

ทฤษฎีโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์เป็นแนวคิดที่เป็นการย่อโลกและทำให้เกิดการพึ่งพิงซึ่งกันและกันระหว่างระบบชาติ ทั้งความร่วมมือทางการทหาร รวมถึงการครอบงำทางวัฒนธรรม สามารถทำให้สิ่งต่างๆ ถูกเชื่อมโยงกันในระดับโลกมากขึ้น (Robertson, 1992) โลกาภิวัตน์มีสามมิติ ได้แก่ มิติการเมืองและความมั่นคง มิติเศรษฐกิจ ซึ่งได้แก่ การเคลื่อนย้ายทุนและสินค้า และมิติสังคม วัฒนธรรม ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้โลกเราแคบลง สามารถติดต่อสื่อสาร ทำธุรกิจง่ายขึ้น การเคลื่อนย้ายทุนและสินค้าก็สะดวกขึ้น และเนื่องจากประเทศกำลังพัฒนามีค่าแรง วัตถุดิบที่ถูกกว่าทำให้ทุนจากประเทศที่พัฒนาแล้วเข้ามาลงทุนเพื่อแสวงหาผลตอบแทนที่แตกต่างกัน ดังนั้น โลกทุกวันนี้เป็นโลกไร้พรมแดน มีการค้าการขาย การลงทุนระหว่างประเทศเกิดขึ้นอย่างมหาศาล

แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

จากการเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักในอดีตกว่า 30 ปีที่ผ่านมา ทำให้หลายประเทศประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ทำให้เราต้องทบทวนนโยบายการพัฒนาตามกระแสหลักหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน คำนึงถึงความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความเท่าเทียมกันทางสังคมให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน สำหรับการลงทุนที่ยั่งยืน ถือได้ว่าเป็นการลงทุนแนวใหม่ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วตามกระแสความสนใจด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล ทำให้หลายประเทศได้หันมาให้ความสนใจการลงทุนที่ยั่งยืน กล่าวคือ มีการกำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น อาทิเช่น มีการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ รวมทั้งยังต้องมีการคำนึงถึงความเสี่ยงต่อสังคม เป็นต้น

แนวคิดการกำหนดยุทธศาสตร์

เดิมทีการกำหนดยุทธศาสตร์นั้นเป็นเทคนิคที่ใช้กันในทางทหาร ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในตำราพิชัยสงคราม แต่ในปัจจุบันมีการนำมาปรับใช้ในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านของการทำธุรกิจที่มีการนำการกำหนดยุทธศาสตร์มาปรับใช้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจที่ต้องคำนึงถึงการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดและผลกำไรเป็นหลัก ต่อมาภาครัฐได้นำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐโดยผลลัพธ์ที่ได้จะคำนึงถึงผู้รับบริการหรือประชาชนเป็นหลัก การกำหนดยุทธศาสตร์ คือ การคิดตั้งเป้าหมายไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผลและบริหารหน่วยหรือองค์กรไปสู่เป้าหมายนั้นภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่และภายในระยะเวลาที่กำหนด สำหรับเครื่องมือที่มักจะนิยมใช้สำหรับการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์โดยทั่วไปจะใช้วิธีการ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและท้าทาย และกำหนดยุทธศาสตร์

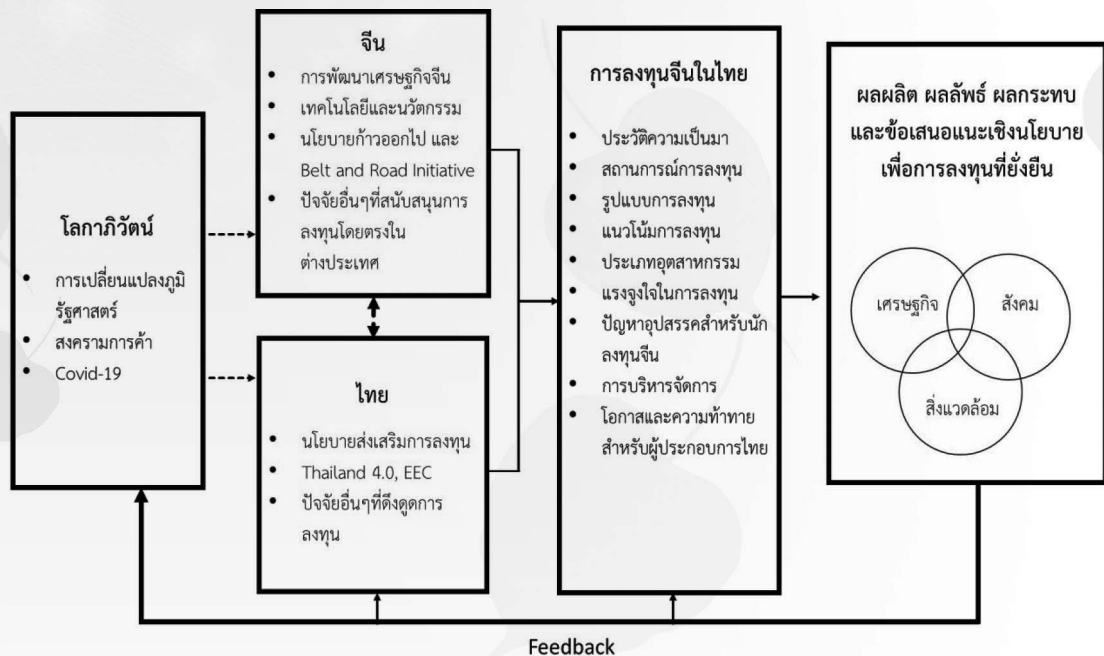
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชลิตา แท่งเพชร และ วรณี วงศ์อุไร (2018) ได้ศึกษาการขยายอิทธิพลด้านการลงทุนของเงินต่อไทย งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่เงินให้ความสำคัญ ซึ่งเงินมีวัตถุประสงค์การลงทุนในไทยเพื่อใช้เป็นฐานการส่งออกมากที่สุด และบางส่วนเป็นการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน ตลอดจนการลงทุนเพื่อตอบสนองอุปสงค์จากจีนในภาคการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง

เปรมกมล เกียรหนู (2019) ได้พูดถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการลงทุนโดยตรงของนักลงทุนจีน ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ โครงสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ศักยภาพแรงงาน และวัฒนธรรมตามลำดับ

หลี เหมินเหลียง, อักษรศรี พานิชสาส์น และสุพรรณิ ไชยอำพร (2020) ได้ศึกษาโอกาสของไทยจากความร่วมมือหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางหรือ BRI ของจีนถือเป็นการรื้อฟื้นเส้นทางสายไหมใหม่ของผู้นำจีน และเป็น “โมเดลใหม่” ในการบูรณาการจีนกับภูมิภาคต่างๆ ผ่านกลไกความร่วมมือ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน การค้าการลงทุน การบูรณาการทางการเงิน และการเชื่อมโยงประชาชน ซึ่งคาดว่าจะการลงทุนของจีนในไทยจะมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง เพราะทั้งจีนและไทยต่างก็มีความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกัน กล่าวคือ ไทยมีโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC ขณะที่จีนมีโครงการอ่าวกว่างตง-ฮ่องกง-มาเก๊า (Greater Bay Area: GBA) ที่สามารถเชื่อมโยงการลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมที่ทันสมัยระหว่างกันได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ยึดแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพโดยได้กำหนดแนวทางศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง อย่างรอบด้านและครอบคลุมในทุกมิติ ด้วยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study) การสัมภาษณ์ (In-depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (None-Participant Observation) และการประชุมกลุ่ม (Focus Group) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยพิจารณาจาก เวลา สถานที่ และบุคคลที่แตกต่างกัน สำหรับวิธีในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมมาจัดหมวดหมู่ตามหัวข้อ ทำการวิเคราะห์หาความสอดคล้องของเนื้อหา ตีความโดยยึดหลักตรรกะและเทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎีควบคู่กับบริบทของสังคม วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจ และการเมือง

การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) ได้แก่ หนังสือ เอกสารราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เพื่อศึกษานโยบาย ข้อมูลของพื้นที่เป้าหมาย เช่น ข้อมูลเชิงเศรษฐกิจ นโยบายการพัฒนา ข้อมูลประชากร ภูมิศาสตร์ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมข้อมูลทั้งไทยและจีน

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งบุคคลในประเทศและต่างชาติ โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจาก

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนของเงินในไทยทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งหมด 15 คน

การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยการจัดเวทีเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ได้ร่วมกันถกและอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นการลงทุนของเงินในไทยและใช้เครื่องมือ SWOT analysis ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการลงทุนของเงินในไทยอย่างยั่งยืน โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา และผู้ประกอบการท้องถิ่น เข้าร่วมให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ครั้งโดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย 25 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลที่ได้จากการสนทนาหรือสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสัมภาษณ์แบบที่ไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมรวมถึงการศึกษาจากเอกสารต่างๆ ที่เป็นภาษาจีน ภาษาไทยและอังกฤษ และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยอาศัยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากบุคคล เวลา และสถานที่ที่แตกต่างกัน และทำการวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงความสอดคล้องของเนื้อหาขัดหลักตรรกะเทียบเคียงกับแนวคิดทฤษฎีควบคู่กับบริบท เพื่อให้ได้ผลการศึกษตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ วิเคราะห์โดยวิธีการตีความเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และบริบท ร่วมกับการใช้ SWOT analysis สำหรับเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์

ผลการศึกษา

1) พัฒนาการการลงทุนของเงินในไทย ประเทศจีนและประเทศไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1975 ความสัมพันธ์ทวิภาคีมีความแน่นแฟ้นมากขึ้นตามลำดับ ตั้งแต่ปี 1975 มีรัฐวิสาหกิจลงทุนที่ไทยอยู่บ้าง แต่จำนวนบริษัทและยอดการลงทุนไม่สูง ปี 2000 เป็นปีที่มีความสำคัญสำหรับนักลงทุนจีน รัฐบาลจีนประกาศนโยบาย “ก้าวออกไป” บริษัทจีนโดยเฉพาะบริษัทเอกชนจีนก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศรวมถึงบริษัทเอกชนจีนเข้ามาลงทุนในไทยด้วย ปี 2013 เป็นอีกปีหนึ่งที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์การค้าการลงทุนของจีน ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงประกาศข้อริเริ่ม “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” หรือ Belt and Road Initiative (BRI) เป็นการเปิดศักราชใหม่ของการลงทุนของเงินในต่างประเทศ บริษัทจีนเข้ามาลงทุนในไทยก็เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด บริษัทจีนเข้ามาลงทุนในไทยส่วนมากเข้ามาหลังปี 2000 จนในปี 2019 จีนก้าวขึ้นมาเป็นอันดับหนึ่งของประเทศที่มีการลงทุนมากที่สุดในบรรดาต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในไทย

การลงทุนของเงินในไทยเป็นส่วนหนึ่งของโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ มีการเติบโตพร้อมๆ กับการเข้าไปลงทุนที่จีนและการก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศของจีน ไทยเป็นประเทศที่อยู่บนเส้นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญของข้อริเริ่ม BRI และมีขนาดเศรษฐกิจเป็นอันดับสองในอาเซียน อีกทั้ง “ข้อริเริ่ม BRI” “Made in China 2025” กับ “ไทยแลนด์ 4.0” “เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” มีความสอดคล้องกันมาก

ส่วนรูปแบบของการลงทุนของจีนในไทยมีหลายรูปแบบ กล่าวโดยสรุปมี 1) การควบรวมเข้าซื้อกิจการ 2) การลงทุนโดยตรง และ 3) การร่วมทุนกับบริษัทของไทย

แนวโน้มและทิศทางการลงทุนโดยตรงจากจีนในไทย จากการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ สรุปได้ว่าจีนมีแนวโน้มขยายการลงทุนในไทย เกิดความร่วมมือจีน ญี่ปุ่นและไทยสามฝ่ายในการขยายการลงทุนและดำเนินธุรกิจ อีกทั้งบริษัทจีนจะให้ความสำคัญมากขึ้นในประเด็นสิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อสังคม จีนจะขยายการลงทุนสาขาอุตสาหกรรมที่จีนสนใจมาลงทุนประกอบด้วย อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ พูนยนต์และระบบอัตโนมัติ อุตสาหกรรม Software ประเภทปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เทคโนโลยีหรือ FinTech อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เป็นต้น

2) โอกาสและความท้าทายของไทยจากการขยายการลงทุนของจีนในไทย

จากกระแสโลกาภิวัตน์ การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีของจีน และจากการเปลี่ยนแปลงรัฐภูมิศาสตร์ สงครามการค้าโลกและจากนโยบายของไทย อาทิ ไทยแลนด์ 4.0 เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และนโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทยทำให้ประเทศไทยมีโอกาสในการดึงดูดการลงทุนจากจีนมากขึ้น จากการสัมภาษณ์ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสมาคมและผู้บริหารภาคธุรกิจที่มาลงทุนที่ไทย พอดีสรุปโอกาสของไทยในการดึงดูดการลงทุนจากจีนได้ดังนี้

โอกาสของไทยจากการขยายการลงทุนของจีนในไทยประกอบด้วย

ปัจจัยผลักดันจากฝ่ายจีน

1) นโยบายส่งเสริมก้าวออกไปลงทุน ตั้งแต่ปี 2000 จีนส่งเสริมให้วิสาหกิจจีนก้าวออกไปลงทุนในต่างประเทศพร้อมประกาศนโยบายส่งเสริมเพื่อให้วิสาหกิจได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ ดังที่กล่าวมา

2) ข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ตั้งแต่ปี 2013 จีนประกาศข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง พร้อมทั้งจัดตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเอเชียหรือ AIIB และกองทุนเส้นทางสายไหมเพื่อส่งเสริมลงทุนในหลายโครงการในประเทศต่างๆ ตามเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเล ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่บนเส้นทางสายไหมทั้งทางบกและทางทะเลและเป็นประเทศหนึ่งที่จีนให้ความสำคัญ

3) การพัฒนาเศรษฐกิจของจีน จากการพัฒนาใน 70 ปี นับตั้งแต่การสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยเฉพาะ 40 ปีนับตั้งแต่จีนดำเนินนโยบายเปิดประเทศ ปฏิรูปเศรษฐกิจเป็นต้นมา ทำให้ประเทศจีนมีขนาดเศรษฐกิจเป็นอันดับ 2 ของโลก และมีบริษัททั้งรัฐวิสาหกิจและวิสาหกิจภาคเอกชนมีความเข้มแข็งทางเทคโนโลยีและเงินทุน

4) สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ และความสัมพันธ์ตึงเครียดระหว่างสหรัฐฯ กับจีนส่งผลให้บริษัทจีน บริษัทญี่ปุ่นที่เคยเข้าไปลงทุนในจีนและบริษัทของอเมริกามีแผนจะถอนการลงทุนในจีน ย้ายฐานการผลิตไปลงทุนในไทย เวียดนามและประเทศกำลังพัฒนามากขึ้นเพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพื่อหลีกเลี่ยงมาตรการกีดกันการค้าของอเมริกา

5) ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนทำให้เศรษฐกิจของจีนมีการเติบโตแต่ในขณะเดียวกันต้นทุนการทำธุรกิจที่จีนมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น อัตราภาษีของบริษัทต่างชาติไม่มีความได้เปรียบกว่าบริษัทจีน คืออัตราภาษี

รายได้นิติบุคคลและอัตราภาษีรายได้ส่วนบุคคลสัญญาดีจีนกับสัญญาต่างชาติเท่าเทียมกัน เปรียบเทียบต้นทุน การทำธุรกิจในจีนและไทยจะเห็นได้ว่าต้นทุนการทำธุรกิจในไทยและจีนมีความใกล้เคียงกัน จีนไม่ได้มีความ ได้เปรียบในเรื่องค่าแรง วัตถุดิบ ภาษี ค่าประกันสังคม ค่าเช่าที่ดิน เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ นักลงทุนตัดสินใจมาลงทุนที่ไทยมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นโอกาสของไทย

6) จีนต้องการฐานการผลิตที่มีความหลากหลายเพื่อกระจายความเสี่ยง จีนต้องการฐานการผลิตที่มีความหลากหลายนอกเหนือจากฐานการผลิตที่จีนแล้วยังต้องการฐานการผลิตในต่างประเทศด้วย โดยเฉพาะ ใกล้แหล่งวัตถุดิบ หลีกเลี่ยงความเสี่ยงและต้นทุนสูงจากการขนส่ง ความต้องการของตลาดในต่างประเทศ ไม่จำเป็นต้องผลิตในจีนแล้วค่อยส่งมายังตลาดไทยและตลาดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยสามารถ ตอบโจทย์ของฝ่ายจีนได้ดี ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากร เช่น ยางพารา ข้าว มันสำปะหลัง ผลไม้ เป็นต้น และสินค้าสามารถผ่านประเทศไทยไปยังประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค

ส่วนปัจจัยดึงดูดจากฝ่ายไทย

1) ประเทศไทยมีทำเลที่ตั้งอยู่ใจกลางของอาเซียน ประเทศไทยเชื่อมโยงสองมหาสมุทรซึ่งได้แก่มหาสมุทรแปซิฟิกและมหาสมุทรอินเดีย ทางบกเชื่อมโยงกับกัมพูชา พม่า ลาว เวียดนาม จีน และมาเลเซีย นับได้ว่าไปได้ทุกทิศทางทั้งทางบกและทั้งทะเล เป็นจุดยุทธศาสตร์ของหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง จีนเข้ามาลงทุน สามารถกระจายสินค้าไปยังอาเซียน อินเดียและประเทศอื่นในภูมิภาค

2) การเมืองของไทยมีเสถียรภาพ หากพิจารณาทางการเมืองของไทยในช่วง 10 ปี 20 ปีที่ผ่านมา ถือได้ว่าการเมืองของไทยมีเสถียรภาพ แม้บางช่วงมีการชุมนุมทางการเมือง มีรัฐประหารเกิดขึ้นแต่ส่วนมาก เป็นการเปลี่ยนผ่านอย่างสันติ ไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของนโยบาย ไม่ค่อยส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจ

3) หน่วยงานภาครัฐทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ หน่วยงานของภาครัฐนำเอาหลักการธรรมาภิบาล นำเอาแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารจัดการ มีตั้งศูนย์บริการ One Stop Service เป็นต้น มาใช้ แนวคิดวิธีปฏิบัติเหล่านี้ได้เพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ เจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี

4) ภาคธุรกิจมีความเข้มแข็ง บริษัทของไทยโดยเฉพาะบริษัทชั้นนำของไทยมีความเข้มแข็ง นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ประกอบด้วยแนวความคิดในการบริหารจัดการซึ่งเป็นการผสมผสานวิถีตะวันตก และตะวันออก มีวิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกลและทันสมัย มีมาตรฐานในการผลิตสินค้าและบริการที่ดี ดังนั้นแม้ บางครั้งมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็ตาม แต่ภาคธุรกิจมีความเข้มแข็ง สามารถอยู่รอดจากวิกฤตทางการเมืองและ เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ที่มาลงทุนหรือร่วมทุนเป็นอย่างดี

5) ไทยและจีนมีความสัมพันธ์ที่ดี ตั้งแต่รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ในปี 1975 เป็นต้นมา ไทยและจีนมีความไว้วางใจ สนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามประสบ ปัญหาความยากลำบาก จนทำให้เป็นที่ยอมรับว่าไทยและจีนเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์รอบด้าน อีกทั้ง คนไทยโดยเฉพาะนักธุรกิจชั้นนำของประเทศไทยจำนวนไม่น้อยมีเชื้อสายจีน มีความใกล้ชิดทางสายเลือด คนไทยเชื้อสายจีนได้ก่อตั้งสมาคม สมาพันธ์ หอการค้าเป็นจำนวนมาก ซึ่งสมาคม สมาพันธ์

หอการค้าเหล่านี้มีบทบาทมากในการเชื่อมโยงไทยและจีน มีบทบาทมากในการเชิญชวนนักธุรกิจจีนมาลงทุนที่ไทย และในประวัติศาสตร์ไม่เคยเกิดกรณีต่อต้านร้านค้าชาวจีน ประท้วงต่อต้านนักลงทุนจีนอย่างที่บางประเทศที่เคยเกิดกรณีแบบนี้มาแล้ว

6) ประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดี แม้ประเทศจีนมีการพัฒนารถไฟความเร็วสูงและระยะทางรถไฟความเร็วสูงยาวที่สุดในโลก มีทางด่วนเชื่อมโยงทุกเมือง มีถนนเข้าถึงทุกหมู่บ้าน แต่หากมีการพิจารณาและเปรียบเทียบแล้ว โครงการพื้นฐานของไทยไม่ว่าจะเป็นท่าเรือ ท่าอากาศยาน ทางหลวง นับว่ามีความทันสมัย มีการบริหารจัดการที่ดีถ้าเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค

7) การใช้ชีวิตในประเทศไทยมีความสะดวกสบายกว่าประเทศอื่น ประชาชนชาวไทยมีน้ำใจเปิดใจกว้างต้อนรับนักลงทุน นักธุรกิจ นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศ ไม่ได้กีดกันการค้า การลงทุนและไม่ได้เหยียดคนผิวสี ยิ่งคนจีนกับคนไทยหน้าตาคล้ายคลึงกัน ทำให้คนจีนที่เข้ามาลงทุนในไทย ใช้ชีวิตในไทยไม่ได้มีความรู้สึกถูกดูถูก อีกทั้งการแต่งกาย อาหารการกิน การจับจ่ายซื้อของ การใช้ชีวิตในไทยมีความหลากหลาย ค่าครองชีพไม่แพง ทำให้นักลงทุนที่มาใช้ชีวิตในไทยมีความรู้สึกที่ดี

8) นโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทย ตั้งแต่ปี 2016 ประเทศไทยประกาศนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และโครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกและเขตเศรษฐกิจพิเศษ 10 จังหวัด รัฐบาลไทยก็ได้กำหนดสิทธิประโยชน์พิเศษทั้งทางภาษีและไม่ใช่ว่าภาษี เช่นอำนวยความสะดวกในการขอวีซ่านักลงทุน วิชาผู้เชี่ยวชาญเป็นต้น ซึ่งสิทธิประโยชน์พิเศษและมาตรการเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดนักลงทุนจีนขยายการลงทุนในไทย เพราะสิทธิประโยชน์พิเศษและมาตรการเหล่านี้ที่ประเทศจีนไม่มีแล้ว ถือได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่มีน้ำหนักมาก

9) อุตสาหกรรมเป้าหมายที่รัฐบาลไทยให้การส่งเสริมตรงกับศักยภาพของจีน ประเทศไทยได้ประกาศอุตสาหกรรมเป้าหมาย 10 อุตสาหกรรม ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบหรือมีความเข้มแข็งและอุตสาหกรรมใหม่ที่ไทยมุ่งมั่นพัฒนา ตรงกับศักยภาพของจีน ตรงกันกับนโยบาย Made in China 2025 ซึ่งจีนให้ความสำคัญมาก เช่น อิเล็กทรอนิกส์ ปัญญาประดิษฐ์ การสื่อสาร 5G และหุ่นยนต์อัตโนมัติ เป็นต้น บริษัทจีนก็แสดงความสนใจที่จะเข้ามาลงทุน นับได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีของประเทศไทย

ความท้าทายของไทยจากการขยายการลงทุนของจีนในไทย

สำหรับประเทศไทยมีโอกาสต้อนรับการขยายการลงทุนโดยตรงจากจีน แต่ในขณะเดียวกันก็มีความท้าทายเช่นเดียวกัน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1) เศรษฐกิจโลกถดถอย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกทำให้โลกทุกวันนี้มีความไม่แน่นอนค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นวิกฤตการเงิน การทวนกระแสโลกาภิวัตน์ มาตรการกีดกันการค้า สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนทำให้เศรษฐกิจโลกถดถอยและชะงัก ทำให้การส่งออกของไทยลดน้อยลงที่ผ่านประเทศไทยต้องพึ่งพาการส่งออกไปจีน ไปอเมริกาค่อนข้างสูง เศรษฐกิจโลกถดถอยทำให้กำลังซื้อภายในประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบด้วย จะส่งผลต่อความมั่นใจของนักลงทุนจีนที่จะเข้ามาลงทุนในไทยว่าตลาดภายในประเทศไทย ตลาดในภูมิภาคจะเฟื่องฟูหรือไม่

2) สถานการณ์การระบาดของโควิดทำให้การลงทุนของจีนในไทยชะลอตัวลงด้วย ตั้งแต่เดือนธันวาคมเกิดการระบาดโควิดที่เมืองอู่ฮั่นและขยายไปทั่วโลก ทำให้ประเทศต่างๆ เกือบจะทั่วโลกต้องปิดเมืองปิดประเทศ สายการบินยกเลิกเที่ยวบิน มีมาตรการกักกัน 14 วัน เป็นต้น ทำให้นักลงทุนต้องหยุดการเดินทาง การเจรจาการลงทุนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนต้องหยุดไปชั่วคราว และหากแม้สถานการณ์โควิดจะคลี่คลายก็ตามวิถีชีวิตของผู้คนก็เปลี่ยนแปลงไป การพบปะ การเที่ยว การบริโภคจะลดน้อยลงไปด้วยก็ส่งผลต่อการผลิตสินค้า การจำหน่ายสินค้าโดยตรง ส่งผลให้นักลงทุนต้องทบทวนแผนการลงทุน รวมไปถึงการทบทวนโครงการสาขาอุตสาหกรรมที่จะลงทุนด้วย

3) ไทยประสบภาวะกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ที่ผ่านมามีเศรษฐกิจไทยมีการพัฒนาที่จริงแต่ในขณะเดียวกัน ค่าแรง ค่าวัตถุดิบ ค่าครองชีพก็แพงขึ้นด้วย ทำให้สาขาอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานคนจำนวนมาก เช่น อุตสาหกรรมเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมรองเท้า อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าต้องย้ายฐานการผลิตไปประเทศที่มีค่าแรงถูกกว่า เช่น เวียดนาม อินโดนีเซีย กัมพูชา เป็นต้น จากที่กล่าวมาเมื่อนักลงทุนจีน ญี่ปุ่น อเมริกามีความเป็นไปได้ที่จะย้ายฐานการผลิตจากจีนมาที่ภูมิภาคนี้ แต่ไทยยังคงเจอความท้าทายจากคู่แข่งอยู่

4) การขยายการลงทุนโดยตรงจากจีน ญี่ปุ่นและอเมริกาคือว่าเป็นสิ่งที่ดี แต่เนื่องด้วยบริษัทข้ามชาติเหล่านี้มีความพร้อมทั้งทุนและเทคโนโลยีตลอดจนลูกค้าและตลาดด้วย มีความได้เปรียบผู้ประกอบการขนาดกลางและย่อมของไทยหรือ SMEs ถ้า SMEs ไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะประสบความท้าทายจากบริษัทข้ามชาติและในที่สุดอาจจะต้องปิดกิจการลง

5) ความท้าทายด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากประเทศจีนเป็นประเทศใช้ทรัพยากรมากไม่ว่าจะเป็นถ่านหิน น้ำมัน เหล็ก เหล็กกล้า ไม้ ยางพารา เป็นต้น ที่บริษัทต่างชาติรวมถึงบริษัทจีนเข้ามาลงทุนในไทยก็เพราะไทยมีทรัพยากรที่เขาคือต้องการ เช่นบริษัทจีนตั้งโรงงานผลิตล้อรถยนต์ เป็นต้น อีกทั้งในหลายปีที่ผ่านมา ประเทศจีนเน้นการผลิต เป็นโรงงานผลิตของโลก ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ดังนั้น รัฐบาลจีนก็ให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อม พยายามออกกฎหมาย มาตรการควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้บริษัทต้องแบกต้นทุนที่สูงขึ้น ทั้งจัดหาอุปกรณ์ป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ของเสียที่ปล่อยออกมาสู่สาธารณะได้มาตรฐาน อีกทั้งยังต้องเสียภาษีสิ่งแวดล้อม รวมถึงค่าบำบัดน้ำเสียอยู่ในน้ำประปา เป็นต้น ดังนั้น มีคนไทยจำนวนหนึ่งเป็นกังวลว่าการที่บริษัทจีนย้ายฐานการผลิตมาที่ไทยจะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมแก่ไทยหรือไม่ซึ่งเป็นความท้าทายอีกประการหนึ่ง

6) ความท้าทายด้านความรับผิดชอบต่อบริษัทที่มีต่อสังคม ความรับผิดชอบต่อบริษัทที่มีต่อสังคมหรือ CSR แม้จะแบ่งเป็น CSR ภาคบังคับ เช่นสินค้าต้องได้มาตรฐาน ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และภาคสมัครใจ เช่นมีความรับผิดชอบต่อชุมชน ต่อสังคม ในส่วนภาคสมัครใจแม้จะไม่มีกฎหมายรองรับ แต่ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของผู้ลงทุน เมื่อเข้ามาลงทุนในไทย ใช้สาธารณูปโภค สาธารณบริการ ทรัพยากรของไทยควรคำนึงการสร้างงานสร้างโอกาสให้แก่คนท้องถิ่นเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน ให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการเข้ามาลงทุนของบริษัทต่างชาติ รวมถึงบริษัทจีนด้วย ไม่ใช่มากอบโกยผลประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว

3) ยุทธศาสตร์รองรับการลงทุนของจีนในไทย

การวิเคราะห์ SWOT เป็นวิธีหนึ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์ ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้ก็ใช้เครื่องมือ SWOT วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและท้าทายของไทย เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ SWOT

SWOT Analysis		
สภาพแวดล้อม ภายใน	Strength (S) จุดแข็งจุดเด่น ข้อได้เปรียบ	Weakness (W) จุดอ่อนข้อเสียเปรียบ
สภาพแวดล้อม ภายนอก	Opportunities (O) โอกาส สิ่งเกื้อกูล ที่จะดำเนินกิจกรรม	Threats (T) อุปสรรคที่จะทำให้ ดำเนินกิจกรรมไม่สำเร็จ

กลยุทธ์ 1 SO (Strength-Opportunities) ใช้กลยุทธ์เชิงรุก

1) ประสานนโยบายไทยแลนด์ 4.0 โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษกับข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทางและ Made in China 2025

2) ผลักดันส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย

3) เพิ่มการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เข้าถึงนักลงทุนจีนกลุ่มเป้าหมายที่ไทยต้องการ

กลยุทธ์ 2 ST (Strength-Threats) เลือกบางโครงการ

1) ไทยมีจุดแข็งหลายประการ แต่ก็มีข้อจำกัดบางประการ ไทยจึงควรเลือกโครงการบางโครงการ เช่น โครงการที่ไทยมีความได้เปรียบ

2) เลือกแผนงาน โครงการที่สร้างปัญหาสิ่งแวดล้อมน้อย

3) สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและต้องปรับตัว

กลยุทธ์ 3 WO (Weakness-Opportunities) เลือกแผนตั้งรับ

1) มีจุดอ่อนอยู่แต่โอกาสดีด้วย จึงต้องคอยหลีกเลี่ยงจุดอ่อนเพื่อเพิ่มโอกาส ควรเลือกแผนตั้งรับ (Defensive) รอคอยโอกาส เช่นโครงการรถไฟไทย-จีน รถไฟความเร็วสูง เป็นต้น ให้จีนถ่ายทอดเทคโนโลยีฝึกอบรมบุคลากรหรือให้ทุนไปศึกษาการรถไฟเพิ่มเติมต่อที่จีน

2) ร่วมมือจัดการเรียนการสอน อบรมเพื่อผลิตบุคลากรรองรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย

กลยุทธ์ 4 WT (Weakness-Threats) ชะลอไปก่อนและเปลี่ยนโครงการ

1) เมื่อเห็นจุดอ่อนและอุปสรรคสูง จึงควรใช้กลยุทธ์ถอยหรือเปลี่ยนแปลงกิจการ ขณะนี้เศรษฐกิจทั่วโลกประสบความไม่แน่นอน มีความเสี่ยงสูงทั้งเศรษฐกิจจีนและเศรษฐกิจไทย กำลังซื้อลดลง การระบาดของไวรัสโควิดทำให้การท่องเที่ยวที่เคยเป็นจุดแข็งของไทยแต่กลับกลายเป็นจุดอ่อนของไทย กล่าวคือไทยพึ่งพาการท่องเที่ยวสูงและประจวบกับความท้าทายจากภายนอก เช่น สายการบินหยุดบิน นักท่องเที่ยวไม่กล้า

ท่องเที่ยวต่างประเทศ ดังนั้นโครงการต่างๆ อาจจะต้องชะลอไปก่อนหรือเปลี่ยนกิจการหรือเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมาย เช่น หันมาเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงรักษาสุขภาพแทน เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมของไทย

4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการลงทุนของจีนในไทยเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประการแรก ไทยควรยึดมั่นในหลักการรักษาความเป็นกลางในการดำเนินงานและสนับสนุนอาเซียนเป็นศูนย์กลางในการจัดระเบียบภูมิภาค จากการเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ การนำเสนอความริเริ่มยุทธศาสตร์ BRI ของจีน หรือยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกของสหรัฐอเมริกา ไทยควรยึดมั่นในหลักการรักษาความเป็นกลางในการดำเนินงานและสนับสนุนอาเซียนเป็นศูนย์กลางในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก และไทยก็เป็นศูนย์กลางของอาเซียน ไม่ว่าในแง่ของภูมิศาสตร์หรือในแง่ของบทบาทของไทยในอาเซียน ดังนั้น ไทยควรส่งเสริมให้อาเซียนมีบทบาทในการจัดระเบียบภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก ควรมองว่าการเสนอยุทธศาสตร์ของแต่ละฝ่ายเป็นการเสนอแนวทางของการพัฒนาและจัดระเบียบโลกใหม่ ทุกฝ่ายมีสิทธิเสนอยุทธศาสตร์และถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งหรือโอกาสหนึ่งสำหรับประเทศไทย

ประการที่สอง ไทยควรจะต้องรักษาสมดุลในด้านการต่างประเทศ เศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจ แม้จีนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในแง่เศรษฐกิจการค้า การลงทุนก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ญี่ปุ่น อเมริกา สิงคโปร์ มาเลเซียและยุโรปถือว่าเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมายาวนานและมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ การค้า การใช้เทคโนโลยีของไทย ดังนั้น ไทยไม่จำเป็นต้องเลือกข้างหรือเอียงข้างใดข้างหนึ่งไม่ว่าจีนหรือสหรัฐฯ แต่ควรสร้างสมดุลในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้มากที่สุด โดยคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติของไทยเป็นสำคัญ และแม้ว่าไทยจะมีอาเซียนเป็นแกนกลางในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ผลประโยชน์ของชาติต้องมาก่อน ไทยควรจะต้องแยกแยะในแต่ละประเด็น (Issue-Based) โดยใช้ศิลปะในการบริหารจัดการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่วนในด้านการลงทุน ต้องให้ความสำคัญกับ “คุณภาพ” ของแต่ละประเภทธุรกิจที่ทุนจีนเข้ามาลงทุนในไทย รวมทั้งประเด็นผลกระทบจากการขยายการลงทุนต่อ SMEs ไทย ต่อผู้ผลิตและผู้ค้าเดิมที่มีอยู่แล้วในประเทศ

ประการที่สาม ไทยควรให้ความสำคัญ จัดทำโครงการตรงเป้าและเตรียมพร้อมรับมือกับการขยายการลงทุนของจีน จากปัจจัยการผลักดันของจีน ปัจจัยการดึงดูดของไทยและการเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์และสถานการณ์โลก จีนจะขยายการลงทุนในต่างประเทศอย่างแน่นอน ประเทศไทยก็เป็นจุดหมายปลายทางที่จีนหมายจะมาลงทุน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำโครงการให้ตรงกับศักยภาพและความสนใจของอุตสาหกรรมและนักธุรกิจจีน ในขณะเดียวกัน ไทยควรเตรียมความพร้อมรับมือกับการขยายการลงทุนไม่ว่าในด้านบุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน กฎระเบียบที่เอื้อต่อการลงทุนของจีน และเอื้อต่อความร่วมมือไทย-จีน

ประการที่สี่ เสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศ ประเทศจีนมีความเจริญทางเศรษฐกิจ มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจ สังคม การท่องเที่ยวในภูมิภาค คุณภาพสินค้าจีนดีขึ้นกว่าสมัยก่อนค่อนข้างมาก การลงทุนของจีนในไทยมีจำนวนมากขึ้น นักลงทุน บริษัทจีนส่วนใหญ่ก็ดำเนินกิจการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม ในขณะนี้เนื่องจากนักลงทุนมาจากหลากหลายสาขาอาชีพ หลากหลายพื้นที่

มีภูมิหลังที่หลากหลาย ดังนั้น แนวความคิด ค่านิยมและมาตรฐานในการดำเนินการแตกต่างกัน มาตรฐานบางอย่างไม่เป็นที่ยอมรับของสังคมไทยซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อภาพรวมของนักลงทุนจีนและบริษัทจีนด้วย

ในขณะเดียวกัน ฝ่ายจีนต้องเข้าใจนโยบายของไทย เข้าใจสังคมไทย เข้าใจความรู้สึกของคนไทย ประเทศไทยอยู่ในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน พยายามก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เน้นการประหยัดพลังงานเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สังคมไทย คนไทยมีจิตใจเป็นมิตรกับทุกคนทุกชาติ มีจิตใจเอื้ออารี ดังนั้น นักลงทุนต้องสำนึกในบุญคุณของแผ่นดิน ตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่สามารถใช้ความเอื้ออารีเพื่อแผ่เป็นช่องทางไปหาประโยชน์

ประการสุดท้าย ยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง สร้างและรักษามาตรฐาน เกณฑ์ในการคัดกรองโครงการลงทุนที่เอื้อประโยชน์ทั้งสองฝ่ายทั้งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดการลงทุนที่ยั่งยืน

สรุปผลการศึกษา

ประการแรก ตั้งแต่จีนและไทยมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตมาตั้งแต่ ปี 1975 การลงทุนของจีนในไทยมีการเติบโตและเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งปี 2000 จีนประกาศนโยบาย “ก้าวออกไป” และ ปี 2013 จีนประกาศข้อริเริ่ม “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” เป็นการกระตุ้นและส่งเสริมการลงทุนของจีนในไทยเพิ่มมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จนในปี 2019 จีนก้าวเข้ามาเป็นประเทศอันดับหนึ่งที่มีการลงทุนมากที่สุดในไทยที่มีการลงทุนในไทย จากนโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” โครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกหรืออีอีซีของไทย สงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา การระบาดของโควิด-19 เป็นปัจจัยทำให้จีนลงทุนในไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะใน 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายของไทย

ประการที่สอง จากปัจจัยผลักดันของจีน ปัจจัยดึงดูดของไทยและการเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์รวมไปถึงสงครามการค้าและการระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสอีกมากที่จะกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่ทุนจีนเข้ามาลงทุน ในขณะเดียวกันปัจจัยค่าแรง กลยุทธ์การดึงดูดการลงทุนของประเทศเพื่อนบ้าน การชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด ทำให้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ประสบความสำเร็จในระดับใดขึ้นอยู่กับมาตรการของไทยในการรับมือกับสถานการณ์และเตรียมความพร้อมหลังวิกฤต

ประการที่สาม จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและความท้าทายได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกตั้งรับ เลือกโครงการนำร่องและเปลี่ยนโครงการ เป็นต้น เพื่อรับมือกับการขยายการลงทุนของจีนในไทย

ประการที่สี่ จากการเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ จากสถานการณ์ปัจจุบัน ไทยควรรักษาสมดุลในด้านการต่างประเทศ เศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจ ยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง สร้างความสมานสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกับอาเซียนเพื่อเพิ่มอำนาจในการเจรจา

ประการสุดท้าย ในทางปฏิบัติไทยควรจัดทำโครงการให้ตรงเป้ากับยุทธศาสตร์การลงทุนของประเทศ และเตรียมพร้อมรับมือกับการขยายการลงทุนของจีนจากหลากหลายพื้นที่ หลากหลายวัฒนธรรม การทำธุรกิจโดยมีการเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างภาคประชาชนรวมถึงต้องตั้งและรักษามาตรฐาน เกณฑ์ในการคัดกรองโครงการลงทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่ายโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อเกิดการลงทุนที่ยั่งยืน

การอภิปรายผล

ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนมีความเป็นพลวัตรสูง กล่าวคือมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว การวิจัยต้องติดตามสถานการณ์เป็นรายปี รายเดือนก็ว่าได้ การลงทุนของจีนในไทยก็เช่นเดียวกันต้องจับตามองเป็นรายปี รายเดือน การลงทุนของจีนในไทยปี 2019 เป็นอันดับหนึ่งของไทย ไม่ได้หมายความว่า เป็นอันดับหนึ่งในปี 2020 และปีถัดไป ดังนั้น ผลการวิจัยอาศัยข้อมูลใหม่ล่าสุดเท่าที่จะหาได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลปี 2019 ดังนั้นงานวิจัยพยายามสรุปผลของการลงทุนของจีนในไทยและคาดการณ์ใน 2-3 ปีข้างหน้า ถ้าต้องการงานวิจัยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุดต้องอาศัยการวิจัย การติดตามสถานการณ์อย่างต่อเนื่องต่อไป

ผลการศึกษาอาศัยข้อมูล สถิติโดยเฉพาะจำนวนโครงการ ยอดเงินการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน แต่ในความเป็นจริงมีบริษัทจีนเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมากไม่ได้ขอการส่งเสริมการลงทุนจากสำนักงานคณะกรรมการการลงทุน บริษัทบางแห่งจดทะเบียนกับกระทรวงพาณิชย์ นักลงทุนบางกลุ่มเข้ามาซื้อกิจการหรือสั่งหาริมทรัพย์ไม่ได้ผ่านสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน แต่ความไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลจะไม่ส่งผลต่อการคาดการณ์แนวโน้ม ทิศทางของการลงทุนของจีนในไทยมากนัก เพราะพิจารณาจากกระแส แนวโน้มและทิศทางในอนาคตเป็นหลัก ดังนั้นในความเป็นจริง บริษัทจีนเข้ามาลงทุนมีโครงการ จำนวนเงินที่สูงกว่าที่เสนอในงานวิจัย อย่างไรก็ตามเห็นว่าอาจต้องมีการศึกษาและเก็บรวมข้อมูลเพิ่มเติมในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

เศรษฐกิจ การค้า การลงทุนได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกสูงและขึ้นอยู่กับนโยบายทั้งของไทยและจีน เป็นที่ทราบว่าเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนขึ้นอยู่กับปัจจัยมากมาย อาทิ สงคราม ภัยพิบัติธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น และยังขึ้นอยู่กับนโยบายของประเทศเจ้าบ้านและประเทศรับการลงทุนด้วย การประกาศนโยบาย มาตรการส่งเสริมหรือจำกัดหรือห้ามการลงทุนล้วนแต่มีผลต่อการลงทุนของจีนในไทย และจะมีผลต่อการวิจัยด้วย เช่น ปลายปี 2019 และจนถึงปี 2020 เกิดการระบาดของไวรัสโควิดจะส่งผลต่อการค้า

การลงทุนของเงินในไทยอย่างแน่นนอน ซึ่งถือว่าเป็นกรณีพิเศษที่คาดการณ์ได้ยาก ในการวิจัยต้องให้ความสำคัญ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบด้วย สถานการณ์ไม่ได้ดำเนินไปในลักษณะนี้ตลอดไป แต่อย่างไรก็ดีการระบาดของไวรัสโควิดมีผลต่อการลงทุนของเงินในไทยอย่างแน่นนอน และมีผลต่องานวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) เพิ่มการประชาสัมพันธ์นโยบายส่งเสริมการลงทุนของไทยในจีนมากขึ้นโดยผ่านช่องทางหน่วยราชการไทยประจำประเทศจีน และหน่วยราชการไทยร่วมกับหน่วยราชการจีน สมาคมส่งเสริมการค้าการลงทุนของจีน และร่วมมือกับภาคเอกชนจีนที่มาลงทุนในไทยอยู่แล้ว
- 2) เชิญชวนสมาคม นักธุรกิจจีนมาจัดงานสัมมนา ศึกษาดูงานในประเทศไทย โดยให้หน่วยราชการของไทยร่วมมือกับหอการค้า สมาคมจีนในไทย ให้หอการค้า สมาคมจีนในไทยมีบทบาทมากยิ่งขึ้น
- 3) หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องควรจะต้องติดตาม กำกับการดำเนินธุรกิจของนักธุรกิจจีนในไทยเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินธุรกิจ เพื่ออำนวยความสะดวกและให้ความรู้ อบรมเรื่องกฎหมาย กฎระเบียบ รวมถึงวิทยาการใหม่ๆ ให้นักลงทุนจีน
- 4) หลังการระบาดของโควิด 19 ภาคการลงทุนของจีนควรปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ บางโครงการที่มีความเสี่ยงสูงควรชะลอหรือยกเลิก หรือหาโอกาสในความท้าทายใหม่ ขณะที่ภาคส่งเสริมการลงทุนของไทยต้องวิเคราะห์หาประเภทโครงการที่มีศักยภาพหลังสถานการณ์โควิด 19 ในการส่งเสริมการลงทุนให้ได้ตรงกับโครงการหรืออุตสาหกรรมเป้าหมายใหม่ๆ หลังวิกฤต เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การแพทย์ โดยที่ภาครัฐจะต้องมีมาตรการในการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ ทุกมิติ เพื่อให้สถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติโดยเร็ว ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อนักลงทุน
- 5) ให้สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาคเอกชนของจีนและไทยเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการส่งเสริมการลงทุนของเงินในไทยอย่างยั่งยืน โดยมีการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการก่อนและขณะตัดสินใจลงทุนในไทย โดยจ้างสถาบันการศึกษาหรือบริษัทเพื่อเป็นที่ปรึกษาด้านการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคม และจ้างสถาบันการศึกษาหรือบริษัทเพื่อเป็นที่ปรึกษาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

บรรณานุกรม

กองความร่วมมือการลงทุนต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2561). *โครงการลงทุนต่างชาติดึงดูดรับการส่งเสริมการลงทุนตามประเภทโครงการ*.
ชลิดา แท่งเพชร และ วรณี วงศ์อุไร. (2561). *เส้นทางการลงทุนจากแดนมังกร*. ธนาคารแห่งประเทศไทย
เปรมกมล เกียรติหนู. (มปป.). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดการลงทุนโดยตรงในอุตสาหกรรมยางล้อรถยนต์จากสาธารณรัฐประชาชนจีนในประเทศไทย*.

หลี่ เหวินเหลียง, อักษรศรี พานิชสาส์น และสุพรรณิ ไชยอำพร. (2563). *โอกาสการค้าและการลงทุนไทยจากนโยบาย One Belt, One Road ของจีน*. สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน)

Brown, R. (1984). *State of the World 1984: A Worldwatch Institute Report on Progress Toward a Sustainable Society Hardcover*. W W Norton & Co Inc

Gills, B. (2000). *Globalization and the Politics of Resistance*. Palgrave Macmillan UK

Robertson, R. (1992). *Globalization: social theory and global culture*. London: Sage

Talluri, V. S. (1998). *The determinants and motivations of United States FDI in Canada and Mexico: A comparative study*. Michigan: UMI Dissertation Services, A Bell & Howell Company.